

Fulls de la Revista

Sumari

Quadern de Jerusalem
JOSEP VALLS

Versos de la indignència
XAVIER LÓPEZ

Memòria dignus
ALBERT CAROL

*Intrigues, assassinats,
passions i història*
DAVID PRATS

Marques de biblioteca
JOAQUIM M. PUIGVERT

Carles Torrent Pagès,

il·lustrador d'aquests Fulls, va néixer a Cassà de la Selva l'any 1969. És llicenciat en belles arts per la Universitat de Barcelona i va obtenir una beca Erasmus per estudiar a la Universitat de Southampton. Ha participat en la fundació d'associacions d'artistes plàstics, com per exemple Transit-Art o Espai Blanc, i actualment dirigeix l'Escola Municipal d'Art de Cassà de la Selva. Ha participat en diferents exposicions individuals i col·lectives, accions, instal·lacions, performances, cursos, debats i concursos per Espanya, Itàlia, Gran Bretanya i França. També ha obtingut beques i premis de pintura i gravat en diferents convocatòries i concursos.

Quadern de Jerusalem

Josep Valls

L'ATRACCIÓ TURÍSTICA MÉS INGRATA DEL MÓN (O QUASI)

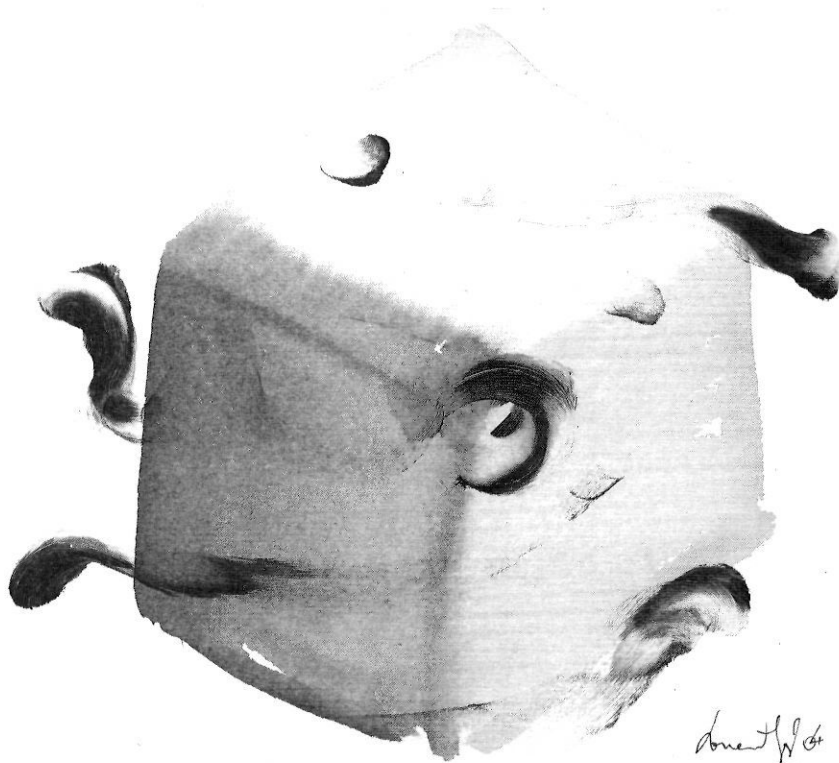
Havia de ser capvespre de divendres, quan ja hagués començat la festa del sàbat. El franciscà Emilio Bárcena, actiu, polèmic i fosforescent coprotagonista del llibre de Gironella *El escándalo de Tierra Santa*, ens deia que el barri ultraortodox jueu de Mea Shearim (Cent Portes) a Jerusalem era segurament l'atracció turística més ingrata del món. I recomanava anar-hi durant la festa del dissabte, ço és, el capvespre d'un divendres i el capvespre d'un dissabte.

De manera que, fent cas del *padre* Emilio, aquell refulgent divendres d'abril a mitja tarda vam fer cap a Mea Shearim. Quan travessàvem l'avinguda Strauss el sol s'acabava de colgar, sense destorb del més petit núvol, darrere l'irrespectuós (per dir-ho així) *skyline* jerosolimità retallat per les formes cúbiques i contundents de tots o quasi tots els hotels de totes o quasi totes les cadenes nord-americanes d'hostaleria: Sheraton, Hilton, Metropolitan, Waldorf, Marriott, Holiday Inns, Piazza...

El barri ultra és ubicat al nord-est del conglomerat urbà de Jerusalem, on va ser fundat o establert el 1875. El nom de Mea Shearim (Cent Portes), com molts i molts altres noms de barris, carrers, institucions, sectes, restaurants o el que calgui, és tret de la Bíblia, concretament del *Gènesi*, capítol 26, 12: «Isaac va fer una sembrada en aquella terra, i aquell any va collir el cent per u, perquè el Senyor l'havia beneït». Hem sentit dir que, quan es formà, el barri era tancat completament per uns murs de defensa, en els quals hi havia cent portes. Però també hem sentit dir que van ser cent famílies que, a partir de l'any 1875 i provinents de l'est d'Europa, van venir a establir-se aquí. Com passa sovint en aquesta santa terra, les interpretacions, explicacions, raons i orígens resulten sempre variats i diversos, si no són directament contradictoris.

Ben poca gent vam veure pels carrers de Mea Shearim. Mitja dotzena de nens jugaven amb unes caixes de fusta amb rodes també de fusta, rossolant per un petit baixant que feia el carrer de terra pitjada i pedres cantelludes. Una nena d'uns nou o deu anys, que abraçava una artesanal nina de parracs, en veure'ns passar ens tragué la llengua diverses vegades en clara i evident manifestació de rebuig. Entrar al barri és quasi —diuen— com entrar en un call a l'Europa russa o polonesa de fa dos-cents anys. Mea Shearim és un món guardat intacte fins avui, el van formar i preservar els primers exiliats d'aquella banda d'Europa que va més o menys des del sud del Bàltic fins al mar Negre.

Primer toc d'atenció després dels llengots de la nena: quasi totes les façanes sense acabar, finestres i balcons totalment asimètrics, cases a mig fer, carrers de terra i fang, pols, brutícia, deixadesa pública. A dins les cases, sinagogues i escoles talmúdiques no ho sé, perquè ni tan sols vam inten-

tar entrar-hi, però per fora, tot plegat feia una certa pena i deixava com un encongiment interior. Cap il·luminació més o menys pública, unes clavegueres obertes directament sota el cel blau, res de mobiliari urbà, cap voravia, ni un cotxe, ni una moto, ni una bicicleta. Estenagalls de roba penjada de qualsevol manera, absència total d'arbres, de flors, de mínims parterres amb alguna cosa mínimament verda. Cap cartell, cap propaganda, cap nom. Tot allò que semblava a mig fer, de fet estava expressament fet així, perquè creuen els ultraortodoxos que res no ha de ser perfecte ni acabat fins que no arribi el Messies. A les sinagogues deixen sempre una paret interior a mig fer, amb una inscripció: «En memòria de la Destrucció del Temple».

Els pocs homes que vam veure pel carrer passaven sense mirar-nos, el cap ostensiblement girat, la vista clavada a terra o als baixos de les parets de les cases, abillats a l'estil dels habitants dels guetos de l'Europa central i de l'est als segles divuit i dinou. La seva fatxa insòlita, increïble, em feia preguntar si estava en veritat despert o bé somniava. En recordo especialment un que, en creuar-nos, escopí a terra en direcció nostra però sense mirar-nos i botzinà

alguna cosa de baix en baix. Una gran americana descordada, negra i llarga com un abric, deixava entreveure la camisa blanca sense coll; pantalons negres lligats sota genoll i mitjons blancs. De les temples i per sota el *caftà* (el barret negre de pell i pèl, rodó com un tortell) li penjaven uns tirabuixons llarguíssims, i exhibia el clatell totalment afaitat. La pell era de color de cera i una flaire com de llana, res-closit i suor semblava desprendre's al seu pas per aquells carrerons irregulars, estrets i miserables.

Durant el parell d'hores que ens passejàrem pausadament per Mea Shearim, només vam veure, i molt fugaçment encara, una dona. S'amagà a l'instant que li degué semblar que ens dirigíem cap a la casa d'on ella sortia. Sortí

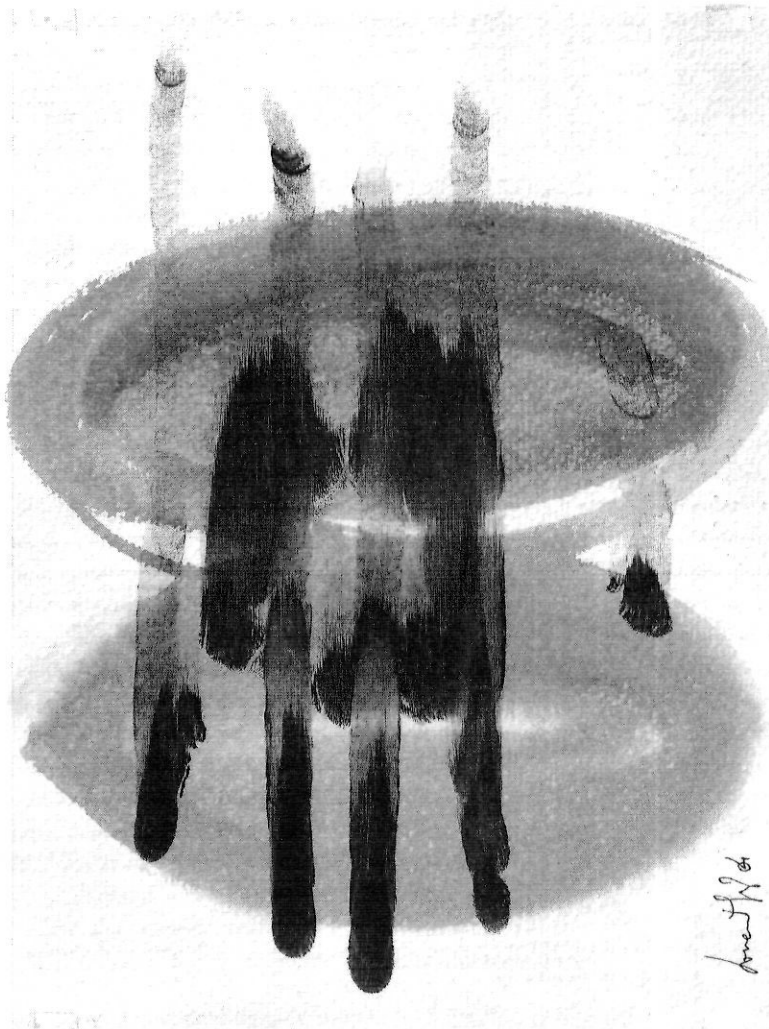
per una porta i entrà veloç per una altra immediatament veïna de la primera. Resultà una visió instantània; era una dona de mitjana edat, abillada amb un vestit de color cendra llarg fins als peus, el cap cobert per un mocador vermell fosc lligat estret tapant-li cabells i orelles. Llegeixo en una guia que el judaisme ultra mana que les dones no s'embeleixin: res de maquillatges, ni pentinats, ni perfums ni joies de cap mena. Moltes s'afaiten de cap a peus, literalment. I després de la menstruació s'han de purificar set vegades, set rituals d'immersió en aigua clara sense escalfar, canviada a cada remullada. Les esposes dels rabins no poden portar mitges de color de carn i en l'acte amorós només hi han de buscar la procreació; plaer és una paraula maleïda.

Els habitants de Mea Shearim es dediquen intensament a l'estudi de la Torà, nit i dia, en les *yeshivot* (escoles talmúdiques), la majoria finançades per comunitats ultra-ortodoxes germanes de fora d'Israel, sobretot d'Amèrica del Nord. Treballen el mínim indispensable per menjar i disposar així de més hores per a l'estudi de la llei de Moisès.

Uns grans cartells penjats a l'entrada del barri des de l'avinguda dels Profetes o del carrer Strauss adverteixen, en hebreu i en anglès, que aquella és una comunitat religiosa dedicada enterament a la seva religió; que els visitants no molestin els habitants de la comunitat i tampoc seran molestats, però que vesteixin amb decència, que no cridin, no fumin, no riguin, no corrin, no beguin, etc.

Emilio ens ho havia advertit: «No us agafeu de la mà ni us toqueu els uns als altres. Les dones, sobretot, que portin faldilles llargues i amples; els homes res de pantalons curts, és clar. Vigileu amb les fotografies, que no els agraden gens, i aneu en compte a fer segons què, perquè s'han donat casos de gent que els han apedregat perquè cridaven, anaven en màniga curta o fotografiaven».

Passem per uns carrers on hi ha deixalles escampades, restes de fruita i verdura mig podrida, pilons de roba vella i bruta abandonada en una cantonada qualsevol. Per voluntat pròpia, aquesta gent viu abso-

lutament marginada de la societat. Parlen *jiddisch*, l'idioma dels jueus medievals, barreja d'hebreu, alemany, polonès i txec, i només usen l'hebreu per resar o per llegir els textos sagrats. No estan d'acord amb l'Estat d'Israel, perquè el poble d'Israel l'ha de fundar i redimir el Messies, no pas militars o polítics. La majoria no tenen carnet d'identitat i mai per mai no pujarien en un taxi amb un cristià, ni dirigien per res del món la paraula a una dona en públic.

L'Estat d'Israel pràcticament no fa res en contra de tot això perquè l'actitud d'aquesta gent inspira un cert respecte es vulgui o no, i perquè diuen (ho va proclamar un ministre en temps de Golda Meir) que l'Estat d'Israel vol ser demòcrata fins i tot amb els que no ho són.

Un cert respecte o cosa semblant també el sento jo en aquest insondable, misteriós, intrigant espai urbà de Jerusalem. Sembla que siguem infinitament lluny de tot i de tothom. Em fa pensar molt el fet que aquesta gent ja fossin aquí, amb les seves creences tan fermes i els costums tan

poc habituals conservats contra tot i contra tothom, molt abans de crear-se l'Estat d'Israel, molt abans fins i tot que el mateix Theodor Herzl, al segle dinovè, somniés un Estat jueu. Personatges com aquests, amb un bagatge social i espiritual que nosaltres no entenem de cap manera, van ser els autèntics pioners d'Eretz Israel, la Terra Promesa. I en els guetos medievals, enmig d'una vida infrahumana de sofriments i privacions que no podem imaginar, aquesta gent va conservar gran quantitat de tradicions avui encara operatives i vigents. Entre altres coses, enmig de les amenaces, les depuracions, maltractaments i massacres, no van renunciar mai a estudiar els llibres de Moisès i els profetes en l'antic idioma sagrat dels avantpassats, sense el qual avui ningú no s'imaginaria l'existència de l'Estat d'Israel, ni la cultura hebraica, ni res del que encara es guarda i es venera.

Passejar per aquests carrers provoca una asfíxia gairebé real. No hi entenc res, però sento un sensació estranya, insòlita. Com el pinsà davant l'alè d'una serp que l'atrau per menjar-se'l, em sento fascinat davant d'aquestes construccions, aquests tipus humans, aquestes minúscules sinagogues i escoles talmúdiques que hi són a dotzenes.

A la sortida, vam demanar a una noieta cap on era la catedral rodona dels etiòps, el famós Debre Gannet (en arameu, Monestir del Paradís) i ella, tot assenyalant-nos amb insistència cap a la dreta, ens deia, en un anglès perfecte, «Here, here... at left», és a dir, ens deia a l'esquerra i ens assenyalava a la dreta, en un intent qui sap si de confondre'ns, enganyar-nos o potser de fer-nos perdre. En un tombant de carrer, sense haver sortit encara de Mea Shearim, veiem la cúpula de la catedral etiòpica emergint per sobre les velles teulades, coronada per una gran creu de pedra blanca. Feia menys d'una setmana havíem llegit al *Jerusalem Post* que els habitants d'aquest barri demanaven a l'Ajuntament de Jerusalem que els construís un mur ben alt de separació, perquè no haguessin de veure la creu de pedra que hi ha a la cúpula de la dita catedral veïna.

No, per sort no som tan lluny de tot ni de tothom. De sobte, per art de màgia, d'una simple cantonada de carrer ens tornem a trobar dins el remolí circulatori de l'avinguda dels Profetes. En aquest moment recordo allò que ahir vespre mateix em deia un guia turístic israelià natiu (un *sabra*), a qui havia fet una pregunta sobre religió, davant la sinagoga Hurva: «Jesús o Jesucrist, ha dit? No, no sé qui és... és la primera vegada a la vida que sento pronunciar aquest nom».